

"זְכוּרֹן מֵאִיר"

פרשת השבוע

[רבינו בחיי זצ"ל]

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. (י"ח - ה'). מיני החיים לגוף ולנפש נחלקים לארבעה חלקים, ומלת "וחי" כוללת ארבעתן, האחד מי שמכוין בעשיית המצות ויעשה אותן על מנת לקבל פרס והולך בהם בדרך השמאל כדי שיהיה לו בהן שכרו עושר ונכסים וכבוד כדי שיחיה ימים רבים, וזהו שכתוב (משלי ג' - ט"ז): "בשמאולה עושר וכבוד" ופירשו חז"ל (שבת דף סג.): למשמאילים בה עושר ונכסים וכבוד, השני מי שמכוין בהם כדי שיטול שכרו לעוה"ב, ואעפ"י שהוא משתדל בקיומן ועושה אותן שלא לשמה על מנת לקבל פרס לעוה"ב, מכל מקום נפשו זוכה להיות שם, ועל שני מינן אלו אמר הנביא (ישעיה נ"ז - ט"ו): "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים". השלישי מי שמכוין בהם לעשותן מאהבה כדין וכראוי שלא על מנת לקבל פרס עם עסקי העוה"ז, זה זוכה לחיי העוה"ז ולחיי העוה"ב, כאברהם יצחק ויעקב שעבדו מאהבה עם עסקן בעניני העוה"ז בענין זריעת האדמה גם בעבודת המקנה וזולתם מן העסקים הגופניים, הרביעי מי שמשתדל במעשה המצוות ואינו משתדל בשום עסק גופני כאלו לא היה בעל גוף כלום אלא לבו ומחשבתו בהקב"ה, הנה הוא זוכה אל החיים הקיימים לעולם וכו' כחונך ואלהיו וכו'.

* * *

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" (ח"ב) מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

בכל מצוה יש "עבודה" הבאה לידי ביטוי ב"טורח ובדאגה" לקיום המצוה, הן בשעת מעשה-המצוה והן בשעת הכנת המצוה, והנה התוס' (קידושין דף לא. ד"ה גדול) כתבו שהטעם שגדול המצוה ועושה וכו' "לפי שדואג ומצטער פן יעבור", וביאור דבריהם שדאגה זו היא חלק מהעבודה של קיום המצוה.

ובמצוות חג הפסח נאמר: **ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה.** (שמות יג, ה). הפסוק מלמדנו שחייבים לעשות את מעשה-המצוה באופן של "עבודה" שהיא דאגה ויגיעה עבור קיום המצוה.

והרשע השואל "מה העבודה הזאת לכם", אינו מבין את סוד ה"עבודה" וכורח חיובה.

אבל באמת עיקר גדול הוא בכל מצוה, עבודת הכנת צרכי-המצוה בעמל וביגיעת-הגוף ומתוך דאגה וחרדה שיעלה בידו לקיימה בשלמות. זהו הטעם לחומרות וזהירויות שנהגו בהם אבות-אבותינו.

* * *

במדרש (שה"ש א, ד): זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, א"ר אבין אין אנו יודעין במה לשמוח, אם ביום אם בהקב"ה, בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בך, בך בהקב"ה, בך בישועתך, בך בתורתך, בך ביראתך.

וכתב הרמב"ם (פ"ו מהלי יו"ט ה"כ): ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות, אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, וכו'. עוד כתב (פ"ח מהלי לולב ה"ו): השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת הקל-שציוה בהן, עבודה גדולה היא, וכו'.

והנה הרמב"ם (לעיל שם, פ"ו מהלי יו"ט ה"ז ו"ח) כתב: שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים וכו' וחייב אדם להיות בהם שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכו', כל אחד כראוי לו, כיצד וכו', והאנשים אוכלין בשר ושותין יין, שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין.

והדבר צריך תלמוד, איך ע"י בשר ויין יבוא לידי שמחה רוחנית, שמחה שיש בה עבודת היוצר ואהבת ה'.

והביאור בזה, שכדי להגיע לשמחת הלב בכל רגשותיו, זקוק האדם לשמח את גופו כי הלב הפשוט אינו מרגיש אלא כאשר מעוררים אותו מבחוץ בהרגשים גופניים.

ורק ע"י זה יוכל לבוא לידי שמחה אמיתית ושלמה, ושתהיה השמחה הרוחנית מורגשת אצלו במוחש, כהרגשי-המעשים שהוא עושה בפועל-ידו.

* * *

פלפולא דאורייתא **בדין טלטול שעון, ובדין עריכת שעון (מתיחת הקפיץ)**

השו"ע (סי' שח סני"א) מסתפק ב"שעון חול" וכן "שעון שמש", והרמ"א כתב שפשט המנהג לאסור. (צ"ב אם כונת הרמ"א להחמיר, או להסביר המקור לאסור וכהמהרי"ל להלן).

ועי' שו"ת מהרי"ל תשו' ר' [קצת עפ"י תיקונים], כבר שמעתי שנתנו בדבר לפני מהר"ר וייביש ז"ל ולא מצאו איסור ברור, ואפי' הכי היתר נמי לא אמר בו לפי שנתפשט האיסור. וי"ל דהוי כלי שמלאכתו לאיסור דלמדידה נעשה, ואע"ג שלמצוה [בשבת] שרי [מדידה], מאן לימא לן דהא חשיב מדידה של מצוה למדוד על [ידה, דרש"י פירש שילהי שבת] למדוד שיעור משיעור[י] התורה כי ההיא דהילקטא [בין שני בתים], אבל הכא המדידה אינה מצוה, ואי משום שלומד על ידה אי"כ יתלה למידה איסורא ויהא שרי חלילה [בבית-יוסף: יתלה לימודו משום איסור], ואע"ג דלאו מדידה גמורה היא מדידת הזמן מ"מ יש לדמות. [וכו']. ומה ששמעת על של חול החוליות, ואיני יודע אם ר"ל שמראות בצל ע"י החוליות, מ"מ מנלן לחלק, ואפשר דגרע טפי מודד הצל ממש.

והנידון לכי מדידת זמן, וכל-שכן מדידת צל, וכן כתב המג"א סקע"ח "דדמי למדידת הזמן" (וכן במשנ"ב), אבל בשו"ת פנים מאירות ח"ב תשו' קכ"ג אחרי שהעתיק תשו' מהרי"ל כתב וז"ל, הרי להדיא שהם לא יפקדו אלא על מדידות החול או מדידות הצל אבל האוהר"ן שלנו אין להם מדידות החול ולא מדידות הצל אלא שהוא משער הזמן.

והנה העירוני דאין כאן מדידת כמות, אלא ידיעה ובידור צורה, וכי אם אסור לשקול בידו יהא גם אסור לבדוק בידו מה דרגת החום.

וצ"ע אמאי שרי למעשה בשעונים קטנים, הרי כל טעמו של הפנים-מאירות (להתיר שעונים קטנים, היא) משום דדוקא מדידת החול אסורה אבל מדידת הזמן מותרת, אבל לפי מה שנקט המשנ"ב כהמג"א דמדידת זמן אסורה, אמאי לא נאסרו שעונים קטנים.

אמנם בעיקר הדבר כבר כתבו לחלק דבזמנם לא שימשו לידיעת השעה, אלא לידעת משך זמן, ולכן בימינו לא חשיבא מדידה. וצ"ע. [ועי' במהרי"ל שם, "ואם משום שלומד על-ידה" - אולי כונתו שיודע כמה זמן למד וכמה שכר יטול. ולפ"י פעמים שהיה מקום לומר דהוי מדידה של מצוה כיון שזה הגורם ללימוד].

כמדוי' שצריך לתקן שם במקום "דרש פ"י צ"ל "דרש"י פירש"י. ??? עי' רש"י שבת דף קנז. במתני' "ומודדין, להתלמד על דבר הוראה".
י"ל דכיון שלולא השעון לא היה לומד ועכ"פ איכא זירוז ללימוד, הוי השעון מללי"ה וצ"ע.

ב"אור לציון" כתב דמדחוס לא הוי "מלאכתו לאיסור" כיון שמשתמשים בו דוקא לחולה דאז הוי "היתר". ועי' הנידון ברמב"ן לענין כלי-קבורה ביו"ט שני. (ועי' הנידון אם רובה הוי מוקצה).

בדין "עריכת שעון" (מתיחת הקפיץ)

כתב בשו"ת פנים-מאירות (ח"ב תשו' קכ"ג), ולדעתי אין איסור אפילו בשבת למשוך ע"י האופן השלשלת הקטן ואח"כ הולך השלשלת לאט לאט. [וכו'].

ובחיי-אדם כלל מ"ד (מ"ה-מ"ו) ס"י"ט, זוג המקשקש לשעות ע"י משקולת שקורין זייגע"ר [שעון], מותר לערכו מערב שבת שיקשקש בשבת, דידוע לכל שהעמידו מאתמול. ולפי מש"כ רש"י בעירובין דף ק"ג דכשנפסק נימא ומגלגל היתד שלמעלה עד שמאריך ומגיע ליתד שלמטה וכורכה

